

УНИВЕРЗИТЕТ „ЏОН НЕЗБИТ“

Гоце Делчева 8а, 11000 Београд

Извештај комисије о оцени докторске дисертације

УНИВЕРЗИТЕТ ЏОН НЕЗБИТ
ФАКУЛТЕТ ЗА ПОСЛОВНЕ СТУДИЈЕ
БЕОГРАД

ЗАВРШНИ РАД НА СТУДИЈАМА ТРЕЋЕГ СТЕПЕНА ДОКТОРСКА ДИСЕРТАЦИЈА

(навести: ДОКТОРСКА ДИСЕРТАЦИЈА ИЛИ УМЕТНИЧКИ ПРОЈЕКАТ)

На основу одлуке Сената Универзитета од _____, пошто смо проучили урађену докторску дисертацију _____ под називом:
(навести: ДОКТОРСКА ДИСЕРТАЦИЈА ИЛИ УМЕТНИЧКИ ПРОЈЕКАТ)

УТИЦАЈ КОРПОРАТИВНОГ УПРАВЉАЊА И ПОЛИТИЧКЕ ВОЉЕ НА ПРИВРЕДНЕ РЕФОРМЕ У ДРЖАВИ ЛИБИЈИ

кандидата: Масадак Али _____ подносимо следећи:
(звање, име и презиме кандидата)

РЕФЕРАТ

1. Основни подаци о кандидату, докторској дисертацији/ уметничком пројекту

Али Мабрук Масадак је рођен 29. октобра 1973. године у Триполију, Либија. Основно и средње образовање завршио је у Триполију. Основне студије завршио је на Факултету политичких наука, Универзитет Триполи, Либија. Мастер академске студије похађао је и завршио на Универзитету Сингидунум, смер Пословна економија, а такође је завршио мастер студије на Факултету економије и политичких наука, Нови Сад, Србија.

Радну каријеру почео је као службеник на Универзитету Триполи, Либија од 2001. до 2004. Као шеф комисије за доделе стипендија у Министарству за високо образовање од 2007. до 2008..године. Завршио је и курс за дипломатију и протокол, Београд, Србија, 2014.

Уписао је докторске студије на Универзитету Мегатренд 2012/13 године и завршио све испите у року. Дисертација је подељена у шест поглавља, садржи 7 табела, 7 слика и 1 графикон. Приликом израде дисертације коришћено је укупно 75 извора литературе, од тога књиге и часописи, извори права и интернет линкови. Докторска дисертација садржи и анкету помоћу које је вршено истраживање

Кандидат је израдио ауторски рад Masadak Ali (2013), „Audit“, Book of abstract of 9th International May Conference on Strategic Management, IMKSM 2013. ISBN 978-86-6305-006-8ISSN, ISBN i COBSIS-**M53**

2. Предмет и циљ докторске дисертације/уметничког пројекта

Предмет израде ове докторске дисертације био је утицај корпоративног управљања на процес привредних реформи у Либији. Корпоративно управљање представља релативно нови појам у друштвеним наукама у Либији. Корпоративно управљање у Либији је тема новијег датума и са slabим упориштем у пословној пракси, нарочито када је реч о најраспрострањенијим категоријама и формама привредних друштава.

Либија је у области корпоративног управљања успела да достигне међународне стандарде и добра регулаторна решења, али јој и даље недостаје ефикасна примена права, где кључну улогу имају савремена пословна и судска пракса. За то је потребно време, као и континуирана едукација приватног и јавног сектора, посебно менаџера и судија привредних судова. Пуна примена императивних и добровољних правних решења и института омогућила би заштиту инвеститора у Либији у пуној мери, те повећање професионализма либијских менаџера. У спровођењу привредних реформи једне земље све финансијске институције и тржишта морају обавезно да преузму одговорност ради оптималне алокације ресурса.

Интерна ревизија је одговорна за вредновање и унапређење поступака управљања ризиком, контролу и корпоративно управљање користећи системски и дисциплиниран приступ. Важност развоја корпоративног управљања у Либији у напредном периоду произилази из, бар, још једног битног разлога – а то је потреба за унапређењем система финансирања предузећа како у Либији тако и у региону у целини.

Добро корпоративно управљање доприноси одрживом економском развоју тако што:

- побољшава пословне резултате компанија и њихову оперативну ефикасност,
- побољшава приступ тржиштима капитала,
- умањује трошкове компанија у смислу прибављања капитала и подиже вредност имовине и доприноси бољој репутацији компаније.

Најпознатија дефиниција корпоративног управљања је она коју је дао Адриан Цадбуру 1992. године: "Корпоративно управљање је систем по којем се управља компанијама и којим се оне контролишу."

У литератури се, наравно, могу наћи многе различите дефиниције, али оне углавном спадају у две групе.

Прва се усмерава на стварно понашање компанија – на њихове перформансе, раст, ефикасност, финансијску структуру, ефикасност, положај акционара и других заинтересованих странака итд.

Друга група се бави нормативним питањима корпоративног управљања, односно правилима под којима фирме раде. Та правила потичу из различитих извора као што су законски систем, правосуђе, финансијска тржишта и слично.

Током времена појам корпоративно управљање прихваћено је као економски принцип за управљање корпорацијама и представља институционалну матрицу којом се структурирају релације између власника, менаџера и управних одбора. У ширем смислу, корпоративно управљање се бави питањима друштвене одговорности компанија према запосленима, купцима, кредиторима, добављачима и друштву целини.

Корпоративно управљање се односи на приватне и друштвене институције, укључујући законе, регулативу и прихваћену пословну праксу, које у тржишној економији заједно управљају релацијама између менаџера и инвеститора. Полазећи од концепта раздвајања власништва и контроле и начина решавања конфликта интереса између власника и менаџера, издвојиле су се две групе теорија: конфликтне и консензус теорије.

Власништво уопште, а посебно власништво над акцијама, представља неопходан услов технолошког индустријског напретка. Корпоративно управљање осигурава и структуру кроз коју се постављају циљеви друштва и утврђују средства за достизање тих циљева и праћење учинка. Добро корпоративно управљање треба да пружи адекватне стимулансе за одбор и управу да следе циљеве који су у интересу друштва и акционара.

Корпоративно управљање има круцијалан значај за економије у транзицији нарочито због преласка са једног начина привређивања ка другом. Значај корпоративног управљања за економије у транзицији се огледа у утицају на развој националне економије у целини. То се пре свега односи на формирање институција које подстичу развој приватних компанија и помажу њихово прилагођавање тржишту. Такође веома је битно за развој финансијског тржишта и преусмеравање капитала у одговарајуће делове привреде. Корпоративно управљање има важну улогу у привлачењу страних инвестиција које су неопходне за развој транзиционих економија.

Пристап инвестиционим фондовима је неопходан за опстанак приватизоване корпорације. Компанија треба да буде перспективна да би успела да оствари пристап инвестиционим фондовима. Реструктурирање је неопходан корак за економије у транзицији. Унутар једне привреде земље која је у транзицији привредне гране са проблематичним пословањем се спајају а финансирају се потенцира се развој грана које су профитабилне или показују неки потенцијал будућег развоја тако што се помажу финансијским средствима државних инвестиционих фондова.

Циљ докторске дисертације

Општи циљ истраживања у овој докторској дисертацији је био да се на основу анализе праксе корпоративног управљања у Либији укаже на разлоге могући утицај примене корпоративног начина управљања на процес привредних реформи .Указало се на сложеност, али и штетност непознавања принципа корпоративног управљања, као и на друштвени значај јачања научне и практичне мисли о корпоративном управљању.

Примена нових правила ће, засигурно, утицати на ефикаснији и ефективнији процес пословања, организације и управљања овим компанијама, што ће на крају резултирати већим приносом на уложена средства. Истраживањем постојећег начина пословања и применом ефикасних стандарда корпоративног управљања у свету, направити се покушај формирања практично употребљивог модела корпоративног управљања у Либијским компанијама, поготово онима које се баве експлоатацијом и прерадом нафте. Остваривањем општег циља истраживања обезбедиће се квалитативан и квантитативан помак у поимању корпоративног управљања као значајног друштвеног феномена и унапредиће се постојећи фонд научног сазнања у овој области друштвеног живота.

Научни циљ истраживања у овој дисертацији кандидат је структурирао у више нивоа, који су таксативно наведени у садржају докторске дисертације.

Рад садржи јасан опис техника и метода савременог корпоративног управљања. Овај ниво научног циља, кандидат је остварио аналитичким приступом и увидом у узроке и последице проблема лошег корпоративног управљања, уз настојање да дође до његовог оптималног нивоа.

Други ниво научног циља била је *класификација и типологизација* постојеће научне и стручне грађе о корпоративном управљању.

Трећи ниво научног циља којег је кандидат остварио реализацијом емпиријског истраживања био је *разматрање појединих механизма корпоративног управљања у нафтним компанијама које послују на тлу Либије, и разматрање примене овог модела управљања ради подизања нивоа успешности у спровођењу привредних реформи у овој држави. У овом делу су наведене законитости и правилности поступања различитих нивоа менаџмента и других стејкхолдера. Евидентно је да је кандидат трагао за сличностима и разликама у мање и више успешним моделима корпоративног управљања и његовим утицајем на остваривање циљева.*

Крајњи циљ истраживања у овој докторској дисертацији био је испитивање утицаја појединих механизма у оквиру корпоративног управљања са предлогом могућег оптималног модела корпоративног управљања.

Као основ за научну прогнозу чинило је идентификовање трендова у пракси, али и израда и реализација анкетног упитника, са циљем подизања ефикасности и ефективности корпоративног управљања.

Суштина научне прогнозе у овој докторској дисертацији била је да се на основу досадашњих искустава развију одговарајући модели унапређења корпоративног управљања, што је кандидат у потпуности остварио у докторској дисертацији.

Друштвени циљ овог истраживања је утврђивање новог курса друштвених мера и акција које треба спровести конкретно у Либијском друштву са крајњим циљем промене политичког деловања и одлука које могу директно утицати на ток и успех реформи.

3. Основне хипотезе од којих се полазило у истраживању

Кроз истраживање, у којем су примењене различите методе и технике истраживања, **доказане су следеће хипотезе:**

Општа хипотеза:

Што је снажнија воља и већа посвећеност владајућих структура за увођењем законских регулатива неопходних за несметано пословање и инвестирање у корпорације и што је квалитетнији корпоративни менаџмент, стварају се бољи услови за постизање одрживог привредног развоја.

Посебне хипотезе:

Што је слабије корпоративно управљање, мања је успешност и профитабилност у пословању предузећа.

Корпоративно управљање у Либији зависи од политичке стабилности, страних инвестиција и могућности приступа либијских корпорација иностраним инвестиционим фондовима.

Постоје позитивне везе између препорука интерне ревизије и успешности корпоративног управљања.

4. Кратак опис садржаја

Садржај дисертације је структуриран на следећи начин:

Први део тезе састоји се од уводних разматрања и методологије која је коришћена приликом израде ове тезе.

1. Увод

У овом поглављу наговештен је садржај рада, уз објашњење настанка корпоративног начина руковођења компанијама.

2. Хипотетичко-методолошки оквир

У овом поглављу обрађен је предмет, општи и научни циљ дисертације. Постављене су једна општа и пет посебних хипотеза, наведене методе и технике истраживања. На крају поглавља поткрепљена је научна и друштвена оправданост овог докторског рада.

Други део садржи теоријски оквир истраживања.

У овом поглављу детаљно су обрађени развој, појава и значај корпоративног управљања у свету, до данашњих дана. Дати су примери дефиниција корпоративног управљања и елаборирана сврха тј. циљеви корпоративног управљања, као и његов значај за модерно друштво и компаније.

1. Појмовно дефинисање корпоративног управљања уопште

Објашњени су модели корпоративног управљања, као и дат њихов упоредни преглед. У овом поглављу обрађени су принципи корпоративног управљања ОЕСД-а, један од кључних докумената за развој корпоративног управљања.

2. Историјски развој корпоративног управљања

3. Улога корпоративног управљања у предузећу

У овом поглављу су описани разлози због којих је примена ове методе управљања све чешћа, стратегија примене, регулаторни оквири неопходни за ефикасно спровођење корпоративног управљања, којима се регулишу права и третман акционара, функција власништва, обелодањивање података, постојање и улога одбора, одговорности одбора. Ово поглавље садржи детаљан опис механизма контроле корпоративног управљања, бави се утицајима структуре предузећа на корпоративно управљање, утицајем интерне и екстерне ревизије на ефикасност корпоративног

управљања, њихов делокруг и надлежности.

Трећи део тезе садржи компаративну анализу корпоративног управљања.

Овај део истраживања се бави анализом корпоративног управљања у развијеним земљама, посебно у ЕУ, затим анализом корпоративног управљања у земљама у транзицији, дата је анализа корпоративног управљања у МЕНА регији. У овом поглављу посебно је обрађена појава, развој и особености корпоративног управљања у Либији, као и процес приватизације и правни и институционални оквир за имплементацију корпоративног управљања. Утицај политичких промена на примену корпоративног управљања, препреке за успешну имплементацију ове врсте управљања, значај страних инвестиција и средстава из инвестиционих фондова,

У четвртом делу тезе дат је предлог модела корпоративног управљања у Либији као сигурнијег пута ка успешним привредним реформама. Модел се заснива на принципима најбоље праксе развијених економских држава, ОЕЦД принципима. Као пример успешног спровођења овог модела анализиран је детаљно модел корпоративног управљања ЕНИ компаније која је вишедеценијски партнер Либије у пословима везаним за истраживања, експлоатацију и прераду нафте. Ова компанија је пословала успешно на Либијском тлу и у време претходног политичко-правног система, а после револуције обновила је партнерство са Либијском националном нафтном компанијом. Као успешна компанија која послује на светском тржишту а има дугу и успешну традицију корпоративног управљања одличан је пример за имплементацију корпоративног управљања.

Пети део тезе је емпиријско истраживање утицаја корпоративног управљања на процес реформе привреде у Либији, са статистичком обрадом података, тестирањем хипотеза и анализом резултата.

На крају рада наведени су коришћени извори литературе, као и садржај анкете помоћу које је вршено истраживање.

5. Остварени резултати и научни допринос

Научна оправданост истраживања у овој докторској дисертацији огледа се у давању очигледног доприноса употпуњавању фонда научног сазнања о комплексном проблему корпоративног управљања. Осим тога, резултати истраживања у овој дисертацији пружили су значајан допринос у проналажењу нових метода и начина за унапређење оптималног модела корпоративног управљања.

Научна оправданост предметне теме огледа се и у конкретном научном доприносу у проучавању актуелних изазова корпоративног управљања.

Научни допринос ове докторске дисертације огледа се у провођењу свеобухватног анкетног упитника чији резултати ће бити од користи научним, образовним и државним институцијама и употпуњавању научне грађе из ове области, на један оригиналан и по примењеној методи препознатљив начин.

Отуда, резултати истраживања у овој докторској дисертацији представљају солидну основу за будућа научна истраживања назначене теме и биће од користи за конципирање наставних планова и програма образовних установа у делу који је посвећен корпоративном управљању.

Друштвена оправданост истраживања је повезана са његовом научном оправданошћу. Истраживање у овој докторској дисертацији има своју друштвену оправданост, указујући на озбиљан проблем недовољне примене корпоративног управљања. Последице оваквог стања манифестују се на различите начине у организацијама јавног и приватног сектора. Посебан друштвени допринос истраживања огледа се у томе што оно нуди добру научну и стручну основу за доградњу правне регулативе у области предмета докторске дисертације, која ће помоћи да се на савремен и ефикасан начин унапреди модел корпоративног управљања у целини.

У стручној литератури о корпоративном управљању постоје различита и често супротна становишта. За решавање тих дилема и за усклађивање модела корпоративног управљања у Либији, која се налази увеома сложеној политичко безбедносној ситуацији, а у исто време тече процес реформи, резултати истраживања у овој докторској дисертацији могу бити од значајне користи.

Резултати истраживања могу бити од користи и за специјалистичке курсеве, као и за осавремењавање студијских програма мастер и докторских академских студија.

Осим тога, истраживање може дати пуни друштвени допринос у процесу обављања редовних послова управних и надзорних одбора компанија које су корпоративно организоване, али и одговарајућих државних органа којима се подвргавају тако организоване компаније.

Значајна друштвена оправданост резултата истраживања у овој докторској дисертацији огледа се и у пружању стручног доприноса професионалцима који се баве корпоративним управљањем, јер сазнања добијена овим истраживањем могу искористити за изналажење адекватних модела којима се подижу ефикасност и ефективност остваривања циљева у датој области.

6. Закључак

1) Докторска дисертација под називом: “Утицај корпоративног управљања и политичке воље на привредне реформе у држави Либији”, кандидата Масадак Али урађена је у складу са одлуком о одобравању израде дисертације.

2) Тема докторске дисертације је сложена и мултидисциплинована и припада пољу друштвено-хуманистичких наука, научној области економије, ужој научној области менаџмента. У теоријско-емпиријском смислу, тема докторске дисертације није била у нас довољно научно обрађена, а недостајао јој је и адекватно дефинисан категоријално појмовни систем.

3) Због наглашене потребе за давањем одговора на савремене изазове корпоративног управљања, резултати истраживања саопштени у овој докторској дисертацији могу бити добра основа за изградњу оптималног модела корпоративног управљања у Либији, али и за доградњу правног система у овој области. Отуда, ова докторска дисертација представља самостално и оригинално научно дело кандидата.

4) Дисертација је писана коректним језиком науке, јединственим и јасним стилем уз мање тешкоће које су неизбежни пратилац овакве врсте истраживања. Дисертација садржи адекватну и кохерентну научну апаратуру, укључујући фусноте, најважније изводе, кључне речи, као и списак литературе коришћене приликом израде дисертације. Одабрана литература и извори су примерени потребама рада како по квалитету садржаја, тако и по обиму. Коришћени извори дали су довољну основу за битна закључивања о проблему и предмету истраживања, као и за доказивање постављених хипотеза. Изворе и литературу кандидат је правилно и вешто користио, што се види из чињенице да је постављене хипотезе ваљано конфирмирао.

5) Будући да тежња ка унапређењу модела корпоративног управљања чини један од услова савременог друштва, Комисија за оцену завршног рада сматра да би резултати истраживања у докторској дисертацији могли да пружи многе одговоре на сложена питања корпоративног управљања у Либији, а посебно у компанијама у нафтном сектору.

6) Из научне оправданости докторске дисертације произилази и њена друштвена оправданост која се огледа у намери кандидата да кроз коректну теоријску разраду и упоредну анализу пружи значајну помоћ у изналажењу оптималног модела корпоративног управљања. Управо, полазећи од научне заснованости и друштвене оправданости предмета докторске дисертације, Комисија сматра да дисертација у наведеној садржини и форми испуњава услове да буде прихваћена за јавну одбрану.

7) Имајући у виду наведене аргументе, Комисија за оцену докторске дисертације, сходно захтевима постављеним у упутству за израду завршних радова на студијама другог и трећег степена, сматра да је докторска дисертација под називом „Утицај корпоративног управљања и политичке воље на привредне реформе у држави Либији“, оригинално и самостално научно дело кандидата Масадак Али и да садржи наведене научне доприносе, те предлаже наставно-научном већу Факултета за пословне студије Мегатренд универзитета у Београду да донесе следећу

О Д Л У К У

1. Констатује се да је приложена докторска дисертација подобна за јавну одбрану.
2. Кандидат Масадак Али ће јавну одбрану докторске дисертације обавити пред комисијом у саставу у којем је утврђивана њена подобност за јавну одбрану, по прописаној академској процедури.

Место и датум:

Чланови Комисије за оцену докторске дисертације

Проф. др Михајло Рабеновић, ментор

Факултет за пословне студије

Доц. др Дејан Попов, члан

Факултет за пословне студије

Проф. др Сања Станковић, члан

Правни факултет